

# A1 TÜRÖK DİLİ VE YAZINI DERSİ UZUN TEZİ

## TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TEMEL TAŞIYICI

Danışman Öğretmen: Fatma Uğur

Öğrencinin Adı: Hande

Soyadı: Pat

IB Numarası: D001129095

Ödevin Sözcük Sayısı: 3678

**Araştırma Konusu:** Tahsin Yücel'in 'Haney Yaşamalı' ve 'Komşular' adlı yapıtlarında "aile" kavramı hangi temel değerler yoluyla işlenmiştir?

## İÇİNDEKİLER

ÖZ .....	2
GİRİŞ .....	3
1. İLETİŞİM / İLETİŞİMSİZLİK.....	4
2. SEVGİ / SEVGİSİZLİK .....	9
3. YOKSULLUK / VARSILLIK .....	12
SONUÇ .....	15
KAYNAKÇA .....	16

**ABSTRACT (ÖZ)**

Toplumsal bir kurum olarak aile, bireyin kişilik gelişiminde ve toplum düzeninin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal konulara aile içi ilişkiler yoluyla yaklaştığım için Türkçe A1 dersi içinde hazırlamak istediğim tezimin konusunu aile kurumuna dayandırmak istedim. Dilini ve insana/bireye yaklaşımını beğendiğim için çalışma alnımı oluşturacak metinleri Tahsin Yücel'in öykülerinden seçtim. Yazarın "Komşular" ve "Haney Yaşamalı" adlı yapıtlarını tarayarak içinden; Komşular, Mektuplar, Üşümek, Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden ve Eski Öykü adlı öykülerini belirledim. Tezimi aileyi ayakta tutan temel kavramlardan iletişim, sevgi ve ekonomik özellikler başlığında, öykülerin yansıttığı sorunsallara göre değerlendirdim. Bunlarla birlikte ailenin önemli bir değerler bütünü olduğu bilgisine ve sonucuna ulaştım.

**Sözcük Sayısı: 100**

## GİRİŞ

Aile, değerlerin kuşaklar arasında aktarıldığı ve bireylerin kişilik oluşumlarının biçimlendiği ortam ve koşulları sağlama özelliğiyle önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle yazınsal eserlerin birçoğunda figürler bir ailenin içinde yaratılır. Bu şekilde aile bireyleri arasındaki iletişimin, aile ortamında kurulan sevgi bağlarının bireyin gelişimindeki önemi ve toplumsal değerlerin ailenin yapılanmasındaki yeri öne çıkmaktadır. Tahsin Yücel öykülerinde de figürler farklı özelliklerde aile bağlarıyla yaratılmışlardır.

Bu çalışmada Tahsin Yücel'in öykülerinde "aile" kavramı üzerine temellendiği değerler yönüyle incelenecektir. Bu çalışma için yazarın 'Komşular', 'Mektuplar', 'Üşüme', 'Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden', 'Eski Öykü' öyküleri belirlenerek aileyi ayakta tutan "İletişim/İletişimsizlik", "Sevgi/Sevgisizlik", "Yoksulluk/Varsıllık" gibi temel kavramlar değerlendirilecektir..

Her öykünün iletmek istediği temel gerçeklik farklı olduğundan, kavramların incelenmesi için seçilen öyküler içeriğe göre belirlenmiştir. İletişim kavramı için "Komşular"; sevgi kavramı için "Mektuplar" ve "Üşüme"; yoksulluk/varsıllık kavramı için "Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden", "Eski Öykü" değerlendirilecektir. Komşular adlı öyküde kavgayı iletişim dili durumuna getirmiş ailenin görünen yüzü; Mektuplar öyküsünde fizik ve ruhsal yalnızlık içindeki mahkumun anne sevgisine tutunması; Üşüme öyküsünde de yalnızlığın ve sevgisizliğin ürküten boyutu; Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden'de yoksulluğun ve sefaletin insanda yarattığı derin acıları; Eski öykü adlı öyküde ise ekonomik ilişkilerin sevgiye etkisi ele alınacaktır. Bu temalarla ailenin; bireysel var oluştaki önemine, insanların yaşam karşısında duruşlarının belirlenmesine, ileride kurulacak düzenlerde görülecek etkisine ve gücüne ulaşılabilecektir.

## 1.1 – İLETİŞİM / İLETİŞİMSİZLİK

Aile ortamının ve birlikteliğinin oluşmasında iletişim ne denli önemliyse iletişimden yoksun olmak da o ölçüde yıkıcı etki yapar. Yazınsal gerçekliğe aktarılan aile içi iletişimsizlik Tahsin Yücel'in Komşular adlı öyküsünde temel sorunsal olarak işlenmiştir. 'Komşular' adlı öyküde, eşlerin sürekli tekrarlanan kavgalarının, aralarında bir iletişim yoluna dönüşmesi konu edilmiştir. Öyküde, hiç evlenmemiş Albay Atmaca'nın bakış açısından, bir tatil kasabasında, Albay'ın karşısında kalan balkonda her akşam kavga eden çiftin yaşadıkları aktarılmıştır. Albay Atmaca, ailenin kavgalarını her akşam izlemiş, kavganın eşler için bir ilişki biçimine dönüşmüş olduğunu fark etmiştir. Böylelikle iletişimsizliğin simgesi olarak yansıyan kavgayı, ailenin daha önce hiç kavrayamamış olduğu yönlerini, eşler arasındaki sıra dışı ilişkiye tanıklık ederek keşfetmiştir. Albay'ın karşı balkonda oturan aileyle ilgili ilk gözlemi yemek masasının etrafında oturan aile üyelerinin onu duygulandıracak kadar güzel ve dingin bir görünüme sahip olduğudur: "... birdenbire, çok güzel bir ezgi dinlemiş ya da çok güzel bir resim görmüş gibi, içinde bir yerlerin derinden derine titrediğini, gözlerinin yaşadığını duydu." (Yücel, 9)

Albay Atmaca'nın dikkatini özellikle eşlerin fiziksel uyumu çekmiştir. Kadın son derece zarif, uzun boylu ve güzelken, erkek de aynı şekilde uzun boylu ve yakışıklıdır. "*Kadının uzaksıl bir güzellik izlenimi veren yüzünün, şaşılacak ölçüde ince görünen ellerinin, kollarının ve bedeninin, çocukların sarı ve kıvrıkcık saçlarının da bir etkisi olabilirdi.*" (Yücel, 10)

Albay Atmaca, gördüğü bu uyumlu aile resminden etkilenmişken, eşler arasında şiddetli bir kavganın patlak vermesiyle irkilmiştir. Sonraki akşamlarda da anlaşılacağı üzere eşlerin birbirlerine yüksek sesle ağır hakaretlerde bulunarak yaptığı kavgalar, evli çift için bir tür alışkanlığa dönüşmüştür. Bu kavgaların belirli bir nedeni bulunmamaktadır; bir tabağın dökülmesinden, eşlerden biri tarafında kullanılan kaba bir sözden veya buna benzer küçük nedenler yüzünden son derece şiddetli bir kavga çıkabilmektedir. Her akşam yapılan kavgalarda önemli olan eşler arasındaki anlaşmazlığın nedenleri değil, daha çok kavga etmek eyleminin kendisidir: "... tartışma nedeni çoktan unutulmuş görünüyor, her sözcük kendi yanıtını getiriyordu."

(Yücel, 12) Kavga ederken eşler kavga konusuna değil; birbirlerinin ailelerine, davranış şekillerine ve karakter özelliklerine yönelik tartışmaktadırlar:

*“... rakı tüketiminden kadının babasına, kadının babasından kocanın babasına, kocanın babasından anasına, anasının babasına taktırdığı boynuzlardan üvey babalarına ve yeni boynuzlara (kadının en az beş kocaya vardığı, beşini de boynuzladığı anlaşılıyordu), adamın üvey babalarına taktırılan boynuzlardan kadının babasına, anasına ve kız kardeşine, onlardan kendilerinin çocuk yetiştirme biçimine geliyor...”*  
(Yücel, 23)

İletişim kurmak bir yana iki taraf da tam olarak neyin kavgasını yaptığını bilmeden kendini savunma ve karşısındakine saldırma durumuna geçmektedir. Ne var ki, iki taraf da birbirlerine son derece sert bir şekilde saldırırken herhangi bir anlaşma noktası aramaz veya bir düşünceyi kanıtlama amacı gütmeyiz; tek amaç kavgayı devam ettirmek ve karşı taraftan üstün çıkmaktır. Bunun için birbirlerini incitebilecekleri özel noktaları kullanarak kavga sırasında birbirlerini alt etmeye çalışırlar.

Eşler arasında çıkan kavganın ilgi çekici yanı ise bu kavgalarda normalde kavga sırasında yapılması tuhaf kaçacak davranışların çok doğalmışçasına gerçekleştirilmesidir. Eşler kavgayı o kadar benimsemişlerdir ki onu günlük davranışlarının bir parçası haline dönüştürmüşlerdir: *“... adam ‘Beyaz peyniri buraya sallarmısın?’ diyor, kadın hemen uzatıyordu; kadın ‘Bir sigara yak bana!’ diyor, adam da, hiç nazlanmadan, sigarayı yakıp uzatıyordu; ama kavga hızından hiçbir şey yitirmeden sürüyordu gene.”* (Yücel, 13)

Ağır hakaretlerin edildiği şiddetli bir kavganın peyniri uzatmak, sigara yakmak, sürahiyi vermek veya yemek servis etmek gibi gündelik ve basit iletişim eylemleriyle beraber sürdürülmesi Albay Atmaca'nın kafasını karıştırmış ve eşlerin iletişimde 'basbayağı oyun oynadıkları' sonucunu çıkarmasına neden olmuştur.

Hayatı boyunca kavgadan ya da şiddet içeren iletişimsizlikten uzak kalmış Albay Atmaca, bu kavgayı son derece çekici bulmasının nedenini sorgulamıştır. Öyle ki, artık günün her saati bu kavgayı düşünmeye hatta kadının tarafını tutarak onun adına

cevaplar üretmeye başlamıştır: “... *ayrımına bile varmadan, adama kadının yerine yanıt yetiştirmeye başladı.*” (Yücel, 20).

Albay Atmaca'nın fark etmeden kendisini bu kavgalara kaptırmasının nedeni, eşlerin kavga edişlerini izlerken, kavganın evli çift arasında bir iletişim yoluna dönüşebileceğini gözlemlemesidir: “*Öyle ya, kavga evin pırıl pırıl olmasını, çocukların tertemiz giydirilmesini, içki sofrasının her akşam çiçek gibi donatılmasını önlemediğine göre, belki de bu evde her şey kavga için, kavgaya göre düzenlenmekteydi.*” (Yücel, 33)

Albay Atmaca'nın tanıklık ettiği bu kavgalarda mizahi bir taraf bulunmakta, kavga eşlerin evliliklerini yürütmesine ve iletişim kurmasına olanak sağlamaktadır. Bir akşam kavganın eşlerin cinsel ilişkiye girmeleriyle sonuçlanması bu durumun kanıtı niteliğindedir. Tanıklık ettiği bu kavgaları, hayatı boyunca rahatsızlık verici ve gereksiz bulmuş olan Albay, gördüğü gerçekleri iç monolog tekniğiyle değerlendirmiştir: “... *kavga mı yaşama anlamını veriyordu, yoksa yaşam kavgaya karşın mı güzeldi, yoksa her şey dün akşam neredeyse bir saldırıyla başlayan edimde miydi?*”(Yücel,34)

Kavganın iletişimin önemli bir yöntemi olduğunu görmek Albay'ı şaşkınlığa sürüklemiş ve onu dinginlik arayarak geçirdiği yaşamını sorgulamaya götürmüştür.

Yazar Tahsin Yücel'in Komşular öyküsünde sinema tekniğini yaratarak Albay Atmaca'ya izlettiği aile üyelerinin adları verilmemiştir. Bunun nedeni, öyküde yansıtılan eşlerin belirli karakter özellikleri değil, evli çiftler genelinde bir tiplene yaratılmasıdır. Bu şekilde tiplerin yaratılmasında amaç, yalnızca öyküde sözü edilen çift için değil, genel olarak 'evli çiftler' için kavganın, öyküdekine benzer bir rolü olabileceğini kavratmak biçiminde değerlendirilebilir.

Aile bireyleri arasındaki iletişim, çocukların davranış biçimlerinin oluşması sürecinde de önemli bir etkiye sahiptir. Tahsin Yücel'in Komşular adlı öyküsünde eşler arasındaki ilişkinin çocuklar üzerindeki etkisi, ailenin kız ve erkek çocuklarının sofrada gösterdikleri davranışlar aracılığıyla incelenebilmektedir. Eşler arasındaki kavga sırasında küçük kızın korkarak kardeşine sığınması, gelecekte psikolojisinin evde sürekli yaşanan kavgalardan olumsuz etkilenebileceğini; küçük çocuğun masadaki alkol ve sigaraya yönelmesi ise aile bireylerindeki iletişimsizliğin, ilgiden

yoksunluğun bireyi olumsuz davranışlara itebileceğini göstermektedir. *“Olanlardan etkilenmemiş gibi görünen bir kişi varsa, o da kıvırcık saçlı oğlandı. Kendisine sokulan kardeşinin yüzüne bile bakmadan, bardağındaki suyu içti, sonra, dalgınlıkla yapıyormuş gibi, yarısına kadar rakı doldurdu, ağır ağır yudumlamaya başladı.”* (Yücel, 24)

Kavganın ilk aşamalarında çocukların gösterdikleri davranışlardan anne ve babalarının birbirlerine ağır hakaretlerde bulunmalarından, kısaca iletişimsizlikten rahatsız olmadıkları görülür; çünkü her akşam yaşanan bu kavgalar çocuklar için evin alışlagelmiş düzenidir. Rahatsız olmamanın yanı sıra çocuklar kavgaları bir tür oyun, büyüklerin onları unuttuğu, bu nedenle sınırsız özgürlüğe sahip oldukları bir zaman dilimi olarak görmektedirler:

*“... birbirlerine göz kırpıp gülümsüyor, hep hırgürle geçen bu akşam yemeklerine çoktan alıştıklarını, hatta akşamların böyle geçmesinden bayağı hoşlandıklarını belli ediyorlardı. Nedeni de büyük bir olasılıkla, bir kez kavga başladıktan sonra büyüklerin kendilerini görmez olmalarıydı.”* (Yücel, 19)

Çocukların kavgayı bu şekilde benimseyip bir eğlence olarak algılaması, ailede kavganın ve iletişimsizliğin son derece doğallaştığını ve bu nedenle çocuklar açısından ciddiyetini kaybettiğini göstermektedir. Bunun sonucu olarak çocuklar ebeveynlerine karşı duydukları saygıyı yitirme ve onların kurallarını ciddiye almama sorunu yaşayabilirler. Bunun en açık örneği, küçük oğlanın kavga sırasında, bardağına doldurup içerken Albay Atmaca'ya babasını işaret ederek göz kırpması, babasının gözü önünde böyle bir eylemi gerçekleştirmekten gurur duyduğunu göstermektedir. Kıvırcık saçlı oğlan babasının önünde onun onaylamayacağı bir eylemi rahatlıkla gerçekleştirmiş, onu ciddiye almadığını kanıtlamıştır. Bütün bu olaylara karşıdaki balkondan tanıklık eden Albay, eşlerin kavgayı çocuklar için bir eğlenceye dönüştürecek kadar sıradanlaştırarak saygınlıklarını kaybettiklerini iç monolog tekniğiyle düşünür: *“İnsanların kavgayı çocuklar için bir eğlence konumuna getirecek ölçüde doğallaştırdıkları, doğallaştırdıkları ölçüde alçaldıkları düşüncesiyle mi?”* (Yücel, 19)



Öykü atmosferinde oğlanın umursamaz tavırları kavga şiddetlenirken daha da artmış, aile içi ilişkilerdeki iletişimsizlik kötü sonuçlar doğurmuştur. Oğlan, babasının önünde sigara içmeye kadar giderken, kız kardeşi olanlardan belirgin bir şekilde etkilenecek kardeşine sığınmıştır:

*“ Küçük kız bir şeylerden korkmuş gibi kalkıp kardeşinin yanına geldi, sokulabildiği kadar sokuldu ona.” (Yücel,24)*

Küçük kız kavga ortamında korktuğundan sığınacak birisi olarak anne veya babasını değil, kardeşini seçmiştir. Bu durum iletişimsizlik yüzünden anne-babasının küçük kız için güvenli bir sığınak olarak görünmediğinin göstergesidir. Eşler kavgaya kendilerini kaptırırken çocuklarını korkutup onların güvenlerini kaybettiklerini fark etmemişlerdir.

Albay Atmaca'nın izlediği ailede karı kocanın kendi aralarında yaşadıkları iletişimsizlik, çocuklarının davranışlarına karşı sergiledikleri ilgisizlik her akşam yemeğinde devam etmiştir. Çocuklardan söz edilen yegane anlar kavgada çocuklarla ilgili konuların tartışılmaya başlandığı anlardır. Kadının kocasına *“ Utan, utan! Çocuklardan utan!” ( Yücel, 13)* diye bağırması, çiftin çocukların aynı ortamda bulduklarını fark ederek kavgayı sonlandırmak isteğiyle söylenmemiştir. Bunda neden, çocukların korunması değil, kocasına karşı üstünlük kurma çabasıdır. Aynı şekilde eşler sofraya yemeği kimin getireceği konusunda tartışırken küçük kızın yemeği getirmek için mutfığa yönelmesi üzerine kadının kızının saçlarını okşayarak yemeği 'kim zıkkımlanacaksa onun' getirmesini söylemesi, eşlerin çocukları önünde birbirlerini küçük düşürmekten çekinmediklerini, bunu yaparken çocuklarının durumdan ne şekilde etkileneceklerini göz önünde bulundurmadıklarını göstermektedir. Bu olayda küçük kız ailesinin içinde bulunduğu durumdan korkmuş, çocuk saflığıyla yemeği getirdiğinde sorunun çözüleceğini düşünmüştür: *“ Küçük kız ayağa kalktı birden, kararlı adımlarla balkon kapısına yöneldi...” (Yücel, 26)*

Ne var ki, eşlerden ikisi de bu durumu fark etmekten uzak bir şekilde tartışmaya devam etmişlerdir. Kocanın çocuklarla kurduğu tek iletişim, onları yatağa göndermek olmuştur:

*“... birdenbire, merakla kendilerini izleyen çocuklara döndü, onları ilk kez görmüş gibi, ‘Ne o? Siz daha hala yatmadınız mı?’ diye bağırdı.” (Yücel,28)*

Ailenin balkonda yaşadığı şiddet ortamından sonra gecenin sonunda adamın çocuklarına 'ilk kez görmüş gibi' bakması, onlara karşı ilgisizliğinin kanıtı niteliğindedir.

Komşular adlı öyküde ebeveynlerin yaşadığı iletişimsizliğin ve çocuklarına karşı ilgisizliğin çocukların anne babalarına karşı saygı ve güven duygularını yitirmelerine, zararlı alışkanlıklar geliştirmelerine neden oluşturmaktadır. Bunlar ve çiftler arasında yaşanan kavgaların çocukların psikolojik gelişmesinin olumsuz etkilenmesi sonucunu doğurması, öyküde olayları dışarıdan bakan Albay Atmaca tarafından gözlenmektedir. Öyküde kurgulananlarla Tahsin Yücel, okuyucunun eline verdiği aynayla ailelerin çoğunlukla fark etmeden yaptıkları yanlışları, eşlerin çekişmeleri arasında çocukların yıpranışını tarafsız bir göz aracılığıyla izlemelerini sağlamıştır.

## 2.2.SEVGİ/SEVGİSİZLİK

Komşular adlı yapıtta, bir idam mahkûmunun öleceğini bilerek uyuduğu gece ve idamın gerçekleştiği sabah yaşadığı duygusal gelgitlerin işlendiği 'Mektuplar' adlı öyküde, insan yaşamında çocukluk yıllarının ve aile içi ilişkilerde kurulan sevgi bağının gücü ve önemi çarpıcı bir anlatımla işlenmektedir. Öykünün odak figürü Medet', hapishanede geçirdiği günlerde okuma yazma bilmediği için annesinden gelen mektupları sıraya koyarak hayat tüketen bir mahkûmdur. Medet 'in bir sonraki gün idam edileceğini bilerek uyuduğu gecede çocukluğunun kokusu olan yeşil sabun kokusunda teselli buluşu, annesinin mektuplarına olan düşkünlüğü ve darağacına gitmeden önce son arzusu olarak okuttuğu mektubun onda yarattığı güven duygusu; kişinin aidiyet duygusunun gelişiminde çocukluk döneminde aile içinde kurulan sevgi bağının önemini göstermektedir.

Medet idam emrinin geldiğini anlamasından sonra annesinin mektuplarını yeni baştan dizerek rahatlama duymuş, ölüme çok yakın olduğunu bilmenin dehşetini yaşadığı anlarda annesine karşı duyumsadığı sevgiye tutunmuştur: "...dağılmış mektuplarını daha da dağıttı, sonra hızla toplayıp sıraya koydu. Elindeki desteye bakıp gülümsedi." (Yücel, 39)

Medet' in, annesinin mektuplarını bir çeşit oyuncağa dönüştürmesinin, mektuplarla oynarken çocuklaşmasının nedeni, mektuplar aracılığıyla yaşadığı ve sığındığı çocukluğunun güvenli ve huzurlu ortamlarıdır.

Medet gece boyunca sık sık çocukluğunun hatıralarına tutunmuştur. Hapishane görevlisi Abuzera'nın getirdiği elmanın çocukluğunda bulduğunda mutlu olduğu 'cıngırdaklı' elmalardan, yani çekirdekleri kopmuş olduğundan sallayınca ses veren elmalardan, olduğunu görünce çocuksu bir mutluluk yaşamıştır: *"Elmayı Abuzera'nın elinden alıp kulağına götürdü, usulca salladı, yüzündeki gülümseme tüm varlığına yayılır gibi oldu."* (Yücel, 42)

Elma da mektuplar gibi Medet' in çocukluğunun mutlu günlerini, memleketine ve sevdiklerine ait anılarını anımsatmakta ve Medet'e kendisini ait hissettiği bir ortamın sıcaklığını ve mutluluğunu taşımaktadır.

Medet' i çocukluğuna taşıyan bir diğer olay ise Abuzera'nın yeni serdiği çarşaflarda küçüklüğünde annesinin kullandığı yeşil sabunun kokusunu duyması olmuştur:

*"... bu mahpus yatağında, bir o yana bir bu yana dönmek şöyle dursun, parmağını bile kıpırdatmadı, serin yeşil sabun kokusunu içine çektikçe de kendine, kendi yatağına yabancılaşmak şöyle dursun, bayağı kaynaştığını duydu, hücreyi, emri, urganı, her şeyi unuttu..."* (Yücel, 49).

Medet duyduğu sabun kokusunun etkisiyle kendisini çocukluğunda, annesinin yıkadığı çarşafın içindeymişçesine rahat hissetmiştir. İçinde bulunduğu ortam ve durumun son derece dehşet verici olmasına rağmen duyduğu sabun kokusu Medet' in kendisini güvende hissetmesine, ait olduğu yerdeymiş duygusunu yaşamasını sağlamıştır.

İdam edilmesinden hemen önce annesinin gönderdiği mektuplardan birisi okunduğunda, Medet kendisinin de bir memleketi, ailesi ve onu seven insanlar olduğunu düşünerek gurur duymuştur. Onun da ait olduğu bir yer, kendisini düşünen insanlar vardır, yalnız değildir. Mektubun varlığı çevresinde gördüğü bütün nesnelere Medet' e dost görünmüş, ölüme giderken kendisini yalnız hissetmemiştir.

*"... uzamı ve zamanıyla, tümünden bu mektupla özdeşleşti, insanları ve nesnelere de bu mektubun içinden, bu mektubun içinde görmeye başladı... hiçbirinden en ufak bir kötülük beklenemezmiş gibi geldi Medet' e."* (Yücel, 57)

Medet' in dünyayı mektubun içinden düşleyerek etrafındakileri dost görmesi, ailenin varlığının sağladığı aidiyet duygusunun kişinin dünyayı algılama biçimini etkilediğini, çevresindekileri benimsediğini göstermektedir.

Ailede kurulan sevgi bağlarının kişinin yaşama tutunmasında, dünyayı güvenli ve huzurlu bir yer olarak algılamasında önemli bir yeri vardır. Buna karşılık, aile bireyleri arasındaki sevgisizlik de birey açısından oldukça yıkıcı olabilir. 'Üşüme' adlı öyküde, eşler arasındaki ilişkinin ayrılık boyutu ele alınmıştır. Öyküde, eşi tarafından terk edilen bir kadının bir gece boyunca yaşadığı ruhsal bunalımlar işlenir. Öykünün gelişimi içerisinde eşler arasındaki ilişkinin niteliğine ve ilişkinin olumsuz yönde gelişmesinin nedenlerine ilişkin ipuçları verilmektedir. Ayrılık sonrasında kadının yaşadığı yıkım, eşlerden birinin diğerine karşı duyduğu sevgisizliğinin diğerinin psikolojisini olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Öykünün başında kadının kocasıyla yaptığı telefon görüşmesi, eşler arasındaki ilişkinin niteliğini yansıtır. Bu telefon konuşmasında kadın, eşine geri dönmesi için yalvarmıştır ancak kocası tarafından reddedilmiştir. Kadının telefonu beklerken gösterdiği tedirginlik, telefonda kocasını geri döndürmeye çalışması ve 'Ah, Raşit nerelerdesin? Neden gelmiyorsun?' (Yücel, 33) ifadeleri dış monolog tekniği yanında kadının eşine olan bağlılığını göstermektedir. Bu telefon konuşmasından anlaşılmaktadır ki kadın kendisini, kocası ile olan ilişkisi içinde var etmekte ve terk edilmesini kabullenememektedir. *Kocasına "Ben sensiz ne yaparım"*( Yücel, 33) diye sorması kadının yalnız kalmayı yaşamı için bir çıkmaz olarak gördüğünü göstermektedir. Ne var ki kadın kocasına duyduğu sevginin karşılığını bulamamıştır. Telefona verdiği cevaplardan ayrılmak istediği için elinden kaçırdığı Raşit'in sevgilisi kadının ona karşı şiddetli yaklaştığı: "Hep aynı sözcükleri söylerdi, gene aynı sözcükleri söylüyordu. 'Boşan artık, boşan, boşan, boşan!' Dinledi gene de..." (Yücel, Haney Yaşamalı, 38)Kendisini terk eden eşi ona karşı olan sevgi ve saygısını yitirmiş olsa da kadın telefonu bırakmak, kocasının terk edilmesini kabul etmek istememiştir çünkü kocasına bağlılığı ve yalnızlık korkusu onu çaresizliğe sürüklemiştir: "*Sesi bir ağıtı andırıyordu, yalvarıyordu. Ama telefondan ses gelmiyordu. Gelmeyecekti, biliyordu. Gene de bırakamıyordu işte: çok yalnızdı.*"(Yücel, 34).

Öykünün ilerleyen bölümlerinde kadının eşine ilişkin hatıralarını anımsamasıyla, eşler arasındaki sevgi ilişkisinin geçmişte, öykünün geçtiği zamandakinden son derece farklı bir nitelik taşıdığı görülür. Kadın kendisinden genç ve ona âşık olduğuna inandığı Raşit ile evlenirken, eşlerin arasındaki sosyo- ekonomik uçurum ve yaş dengesizliği aile kurmak için aralarında herhangi bir sorun yaratmamıştır. Ne var ki, yapılan telefon konuşmasından anlaşılacağı üzere eşler arasındaki bu farklar, özellikle de yaşlarının arasındaki uçurum, ilişkilerinin ilerleyen aşamalarında sevgisizliği beraberinde getirmiş, Raşit'in karısına karşı hissettiği sevginin zamanla tükenmesine neden olmuştur. Bu öyküde yaşananlara bakıldığında eşlerin uyumlu olmayışının, aralarındaki ilişkinin kopma noktasına gelecek kadar zayıflamasına neden olabileceği söylenebilir.

Eşi tarafından terk edilmiş olmanın getirdiği yalnızlık, kadını ağır bir buhrana sürüklemiştir. Kocasının sevgilisinden gelen telefon üzerindeki baskıyı daha da artırmıştır. *"Boşan artık, boşan, boşan, boşan!"*. Kadın bu cümleyi her duyduğunda dehşete kapılmasına rağmen karşı tarafı sonuna kadar dinlemiştir: *"Dinledi gene de, yepyeni sözlermiş gibi, can kulağıyla dinledi"* (Yücel,38).

Öyküde adı verilmeyen anlatıcı öznenin, kocasının sevgilisinden gelen telefonu her defasında açmasının ve sonuna kadar dinlemesinin nedeni hissettiği yalnızlığın kadın için katlanılmaz hale gelmesidir. Telefonun ucundaki ses her ne kadar dünya üzerinde duymak istediği son ses bile olsa yine de bir insan sesidir. Kadın ikinci defa aradığında telefonu hiç bekletmeden açması, ondan yardım istemesi o anda kadının, kocasının sevgilisi de olsa herhangi bir insanın varlığına ihtiyaç duyduğunu göstermektedir: *"Ne olur, dinle bir dakika, ya da bir şey söyle, başka bir şey söyle. Çok korkuyorum. Senden başka hiç kimsem yok."*(Yücel,40)

Öyküde, eşler arasındaki sevgi ilişkisinin ayrılıkla sonuçlanması, anlatıcı öznenin içine düştüğü yalnızlık nedeniyle ruhsal bir çöküş yaşamasına neden oluşturmuştur. Öyküde, sevgi bağlarının yok olmasıyla beraber aile kurumunun da yok olduğu ve duygularına karşılık bulamayan bir kadının sevgisizlikten olumsuz etkilendiği gerçeği yansıtılmıştır.

### 1.3- YOKSULLUK / VARSILLIK

Aile kurumunun temel işlevlerinden biri de kültürel ve ahlaki değerlerin nesiller arasında aktarılmasını sağlamaktır. Bu aktarım gerçekleşirken, anne ve babanın sosyo-ekonomik açıdan çocuğun yetişmesine katkı sağlayabilecek düzeyde olması önem taşır: Ekonomik koşullar ve sosyal çevre, ailenin sağlıklı bir şekilde yapılanmasına katkı sağlayacak nitelikte olduğunda, topluma yararlı bireyler yetişir. Tahsin Yücel'in 'Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden' ve 'Dokuz Ay On Gün' adlı öykülerinde sosyo-ekonomik şartların toplumun yapı taşı olan aile kurumu üzerindeki etkileri incelenmiştir.

'Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden' adlı öyküde, gömleğinde bit olduğu için okulda aşağılanan bir kız çocuğuna annesi tarafından kefen bezinden de olsa gömlek dikmesi konu edilmiştir. Öyküde, ekonomik koşulların anne ve çocuk üzerinde yarattığı baskı, duygusal bir dille ele alınmıştır.

Çocuğun gömleğinden bit çıkması üzerine okulunda yaşadıkları, öğretmeni tarafından aşağılanması ve arkadaşları tarafından alaya alınması; çocuğun öz güveninin azalmasına, sosyal yaşamında mutsuz olmasına neden olmuştur. Çocuğun bitlenmesinin nedeni ekonomik yoksunluktur. Tek gömleği vardır ve gömleğinin temizlenmesi gerektiğinde yerine giyecek gömleği yoktur. Öyküde, çocuğun öğretmeni ve arkadaşları tarafından küçük düşürülmesi üzerine yaşadığı duygusal yıkım, zor ekonomik koşullarda yaşayan ailelerin çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. "*İç gömleğimi tersine çevirip biti arıyordum. Dikiş yerlerini aralarken ellerim titriyordu. Biti düşüreceğim diye ödüm kopuyordu, bulacağım diye ödüm kopuyordu.*" (Yücel, Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden, 86)

Annesinin kendisine kefen bezinden gömlek yapmasıyla kızın omuzlarına ağır bir yük binmiş olur. Annesi sahip olduğu en değerli varlık 'gözünden dahi koruduğu' kefen bezinden kızına gömlek yaparak ona verdiği değeri göstermiştir. Ne var ki, çocuğunun ihtiyacını karşılamak için annenin tek varlığından vazgeçmesi, çocuğun üzerinde büyük bir baskı yaratmıştır. Kızın kefen bezinden gömleği giyerken duyduğu utanç, hissettiği bu baskıdan ileri gelmektedir. Çocuğun anlattıkları üzerine annenin duyduklarını inkâr ederek 'Yalan!' diye bağırması ise kızının yaşadıklarıyla barışık

olmadığını göstermektedir. Annenin duyduklarını yalanlamaya çalışmasının nedeni, kendini kızının aşağılanışının ve yaşadığı mutsuzluğun sorumlusu olarak görmesi ve bunun ağırlığını yaşamasıdır. Ekonomik açıdan basit bir gereksinim anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi derinden etkilemiş; kızın üzerinde annesinin fedakârlığının yarattığı borçluluk, annenin üzerinde ise çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayamamanın yarattığı yetersizlik duygusu oluşmuştur. Bu durum, zor sosyo-ekonomik koşulların aile içi ilişkiler üzerindeki yıpratıcı etkisine örnek oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, Yücel'in 'Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden' adlı öyküsünde, çocukların sosyal gelişiminin, aile üyelerinin duygusal durumunun ve aile içi ilişkilerin ekonomik şartlar yüzünden yıpranışı işlenmiştir. Sefalet içerisinde yaşayan anne kızın öyküsü gösterir ki, ekonomik koşulların yarattığı yetersizlik, kendine güvensizlik gibi duygular ve duygusal baskı aile üyeleri üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Ekonomik durum, aile içi ilişkileri ve ailenin gelişimi yanında bireylerin aile kurumuyla ilgili algılarını etkileyen bir faktördür. Tahsin Yücel'in 'Eski Öykü' adlı öyküsünde; evlilikte maddi çıkar arayışında olan bir genç kız ve ailesi ile kıza aşık olan gencin beraber geçirdikleri bir akşamda yaşadıkları, ekonomik çıkarların aile kurumundaki etkisini sorgulatmaktadır.

Öyküde birinci tekil kişi anlatımı kullanılmış, bu şekilde gencin akşam boyunca tanıklık ettiği olaylar onun bakışından yansıtılmıştır. Öykünün başında, öykü anlatıcısı, Osman dışında evdeki herkesin kendisine soğuk davrandığını fark ederek şaşırmıştır. Gence öyle gelmektedir ki evin havası dahi içinde bulunan insanlar gibi değişmiş, ailenin tutumu eşyaya da yansımıştır: *"Şimdi o da hepten değişmişti, asık suratlı, kendini beğenmiş, kepeksi insanları düşündürüyordu."* (Yücel, 41)

Öyküde anlatıcı özne, her zamanki gibi sıcak karşılanmamasının nedenini, evde gözlemlediği alışılmışın dışındaki lüks tüketimin kaynağının nereden geldiğini ancak yemek sırasında, 'aylığı iki bin lira olan' Harun'un adı geçince kavrayabilmiştir.

Yalnızca genç kız değil, aynı zamanda kızın anne ve babası akşam boyunca anlatıcı özneye karşı son derece ilgisiz ve hatta küçümser tavır takınmışlardır. Teyzesinin gence, 'dilenci gibi' durmamasını söylemesi, genç kızın onun maaşıyla alay etmesi ve sonrasında, gündelik bir konudan bahsedercesine rahat, ona Harun ile evleneceğini açıklaması, gencin kendisini ailenin karşısında küçülmüş hissetmesine

neden olmuştur. Diğer taraftan, gencin sevdiği kıza karşı derin bir sevgi ve bağlılık duyduğu görülmektedir. Gencin kıza karşı bağlılığı o denli güçlüdür ki kızın ve annesinin bu tavırlarına rağmen sevdiği kıza bu tür davranışları konduramamaktadır. *“Hacer’den beklenecek şey değildi böylesi, ama burun kıvrışını görsen ‘Seninle alay ediyor, basbayağı küçümsüyor’, derdin.”* (Yücel,44).

Bunun yanı sıra, öyküde anlatıcı öznenin akşamın sonunda genç kız onu kapıdan geçirirken, onlar için vapuru geri döndüren kaptanın hatırasını kıza anımsatması, kız için değerini kaybetmiş olan birlikteliklerin onun için çok değerli olduğunu göstermektedir. *“Sizin için geri döndürdüm vapuru, ikiniz için, unutmayın!” demişti*” (Yücel, 48). Öte yandan, genç kız her davranışıyla genci ve duygularını önemsemediğini göstermiş; gencin yoğun anlam yüklediği anı, kız için gencin ‘havanın güzel olduğu, çok eğlendikleri’ bir günün sıradan bir hatırasındır. Genç kızın, ikisinin birlikte vapurla geziye gittikleri güne dair hatıraları gencinkinden çok farklıdır. O, gencin giydiği tüvit taklidi giysisinin ona çok yakıştığını anımsamakta, bu arada gence, ‘yine öyle ucuz bir şeyler yaptırarak kendisine çeki düzen vermesini’ önermektedir.

Aile kurumu toplumun bir ihtiyacı olarak ortaya çıktığına göre toplumun ihtiyaçları da aile kurumunun yapılanmasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, günümüz tüketim toplumunun karakteri de aile kurumunun oluşmasında da etki olabilmekte, evlilikler gerçekleştirilirken maddi çıkarlar maneviyatın önüne geçebilmektedir. Ne var ki, toplumun yapı taşını oluşturan aile kurumunun eşler arasındaki sevgi bağı yerine maddi çıkarlar üzerine temellenmesinin ne kadar doğru olduğu da tartışmaya açıktır. Tahsin Yücel’in ‘Eski Öykü’ adlı öyküsünde de bu sorgulama yapılmış, maddiyat temelli evlilikler eleştirilmiştir.

## **SONUÇ**

Aile kavramının üzerine temellendiği temel değerlerin incelenmesi için seçilen Tahsin Yücel’in Komşular, Mektuplar, Üşümek, Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden ve Eski Öykü adlı öyküleri yukarıdaki belirlenen “İletişim /İletişimsizlik”, “Sevgi/ Sevgisizlik”, “Yoksulluk/Varsıllık” gibi kavramlar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Her öykünün iletmek istediği temel gerçeklikler kendi içinde sınıflandırılmış, insanın yaşamla bağında ailenin taşıması gereken sorumluluklar öykü gerçekliğinde



sorgulanmıştır. Bu sorgulamada her öykü; yansıttığı figürlerin iç çatışmaları, aile bağı içindeki rolleri, eksiklikleri, ortam ve koşulları doğrultusunda irdelenmiştir.

Komşular adlı öyküde ortaya konan bir aile modeli aile kuramamış Albay'ın gözünden izlenmiş, gözlemci figür aileyi ayakta tutan gücü gözledikleri doğrultusunda, eksileri ve artılarıyla yansıtmıştır. Komşular'da hapsedilen yoksul ve yalnız bir adamın hayallerinde de olsa tutunduğu sevgi; Üşüme'kte yalnız bir kadının düşman bir sese bile duyduğu gereksinim konu edilmiş, insanın sevgisiz yaşayamayacağı ortaya konmuştur. Gene Ağlatmışlar Kara Gözünden ve Eski Öykü adlı öykülerinde de paranın aile içi ilişkilerde önemli bir belirleyen olduğu gerçeği değerlendirilmiştir.

Değerlendirmeler sonunda ailenin sağlıklı ve güvenli bir biçimde ayakta durabilmesi, geleceğe uzanabilmesi için iletişimden, sevgiden ve belirli bir ekonomik güçten yoksun olmaması gerektiği düşüncesine ulaşılmıştır.

### **KAYNAKÇA**

- YÜCEL, Tahsin. Komşular , Can Yayınları, 2005
- YÜCEL, Tahsin. Haney Yaşamalı, Can Yayınları, 2008